

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์

ความคิดทางการศึกษาของเจ้าพระยา
ธรรมศักดิ์มนตรี

ชื่อผู้เขียน

คชทาร์ตน์ พรหมประดู่

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญา

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ :

รองศาสตราจารย์ ดร.บุญย์ นิลเกษ ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รุ่งเรือง บุญไญวรรต กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ น้อย พงษ์สนิท กรรมการ

บทคัดย่อ

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา) อดีตเสนาบดี
กระทรวงธรรมการคนเดียวที่ได้มีโอกาสในการจัดการศึกษาแห่งชาติทั้ง ในช่วงก่อนและหลัง
การเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ได้มีโอกาสคลุกคลีกับการศึกษาและ
มองเห็นความสำคัญของการศึกษา รวมทั้งทิศทางการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จ
โดยสอดคล้องกับสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในยุคนั้น

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้มีบทบาท
บาทในการกำหนดนโยบายและวางแผนเกี่ยวกับการศึกษา ดังนี้

ประการแรก การจัดการศึกษา คือ การจัดการให้คนทั้งชาติได้รับโอกาสทาง
การศึกษาตามแต่ศักยภาพของตน โดยเปรียบการศึกษาเหมือนต้นไม้ใครมีความสามารถเป็น
ได้แค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับความสามารถของคนนั้น ๆ

ประการที่สอง ท่านมองเห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบสภาพทั่วไประหว่างประเทศ
ไทยกับประเทศเพื่อนบ้านแล้ว เราจะเห็นว่าประเทศไทยยังมีการศึกษาค่อนข้างล่าช้า

ประเทศอื่น ๆ ทั้งนี้เพราะประชาชนได้รับการศึกษาน้อย เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีจึงเห็นว่า การจัดการศึกษาควรให้ความสนใจในเรื่องต่อไปนี้

ก. การศึกษาด้านวิชาชีพ เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประเทศ และส่งผลให้มีความเจริญทัดเทียมกับประเทศเพื่อนบ้าน

ข. การศึกษาภาคบังคับให้มีทั้งวิชาสามัญและวิสามัญ ทั้งนี้เพื่อยกระดับความรู้ของประชาชนทั่วประเทศ และเนื่องจากประเทศไทยเป็นประเทศกสิกรรม ท่านจึงเน้นการจัดสอนวิชาชีพทางด้านกสิกรรมไว้ในหลักสูตรในระดับประถมศึกษา เพราะนอกจากจะส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปประกอบอาชีพกสิกรรมแล้ว ยังเป็นการแก้ปัญหาให้ประชาชนทุกคนมีความรู้ในการทำมาหากินตามควรแก่สภาพ ไม่เพียงแต่ฝึกหัดคนให้เข้ารับราชการเท่านั้น

ค. การศึกษาเพื่อความเป็นไทย ท่านจะเน้นการใช้ภาษาไทยเป็นสื่อในการเรียนการสอน เพื่อทำให้เกิดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนทั้งชาติ และเน้นการสอนด้วยการสอดแทรก เรื่องวัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรมเชิงวิทยาศาสตร์เข้าไปในบทเรียนทุกระดับ

ง. การศึกษาแบบวิทยาศาสตร์และประชาธิปไตย ท่านได้เน้นให้การเรียนการสอนทุกระดับเป็นกระบวนการปฏิบัติทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะในการดำเนินชีวิตเท่าทันความจริง ทั้งด้านความคิดและการปฏิบัติให้มากที่สุด พร้อมทั้งก็เน้นการสอนแบบประชาธิปไตยที่มีนักเรียนเป็นศูนย์กลาง โดยให้เป็นไปตามเนื้อหาของหลักสูตร

ประการสุดท้าย ผู้วิจัยได้พบอีกว่า แนวความคิดของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรียังเป็นแนวความคิดที่ทันสมัยในยุคต้นของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และยังคงเป็นรากฐานของความต้องการในการปฏิรูปการศึกษาของชาติอีกด้วย

ทั้งหมดนี้ผู้วิจัยเห็นว่าเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เป็นผู้บุกเบิกการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบคนแรกของประเทศไทย และเป็นนักการศึกษาที่เข้าใจ วิถีชีวิตแบบไทยที่สำคัญคนหนึ่ง จนสามารถกำหนดนโยบายและแผนการศึกษาแห่งชาติสมัยนั้นให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตแบบไทยได้อย่างเหมาะสม

Thesis Title	Educational Thought of Chaopraya Dharmasakmontri.		
Author	Mrs. Kontarat Prompradu.		
M.A.	Philosophy		
Examining Committee	Assoc. Prof. Boon Nilaket		Chairman
	Asst. Prof. Roongraung Boonyoros		Member
	Asst. Prof. Noi Pongsanit		Member

Abstract

Chaopraya Dharmasakmontri. (Sanan Tephatsadin Na Ayudhya) was the former Minister of Public Instruction who played a major role in the organization of national education both before and after the end of the absolute monarchy in 1982. He had been in continuous contact with the administration of national education. He realized its importance and direction to be conducted successfully on the basis of socio - economic and cultural status at that time.

As found by this thesis, Chaopraya Dharmasakmontri's thought policy and planning of national education are as follows. Firstly, he held the view "Education for all." Education should be categorically provided for all. Every one should have an opportunity to study according to their own capacity. He compared education to a tree e.g. anyone could climb up to a different level as high as they are able. Secondly, by comparing education in Thailand at the time with that of the foreign countries, he was of the opinion that education in Thailand was outmoded and underdeveloped. To standardize education in Thailand he offered educational policies as follows:

A. Provide Vocational Education Which would help increase people's income and result in economic progress of the nation comparable to developed foreign countries.

B. Develop Elementary Education curriculum. It should cover both general and special subjects. He also suggested that since Thailand was an agricultural country, elementary education should also emphasize agricultural science so that students

would be able to earn their living on agriculture rightly and properly. Besides, an educational emphasis on agriculture would encourage citizens to earn their living in agriculture instead of the civil service.

C. Education for being Thai should be stressed. Chaopraya Dharmasakmontri thought that Thai language, culture and morals played an important role in Thai Education. He stated that culture and morality should be integrated in the lessons of every level of education.

D. Scientific and Democratic Education should be promoted. Chaopraya Dharmasakmontri emphasized the importance of teaching method. He thought that scientific and democratic method must be conducted. The scientific method would help students possess systematic knowledge and skill and the democratic method which regarded students as central would help to create a democratic spirit.

It may be worth noting that although Chaopraya Dharmasakmontri flourished in the early period of democratic Thailand. His thoughts on education are still relevant to the present needs for educational reform of the Thai Nation.